

ES EKOMARĶĒJUMS

Palīgs patērētājiem un uzņēmumiem izdarīt pareizo izvēli vides labā

FAKTU LAPA

Kas ir ES ekomarķējums?

ES ekomarķējums ir brīvprātīgs Eiropas mēroga marķējums, kura izveide notika 1992. gadā. Tā izstrādes mērķis bija palīdzēt patērētājiem izdarīt videi draudzīgāku un veselīgāku izvēli.

2022. gada martā ES ekomarķējums bija atrodams uz aptuveni 90 000 produktu un pakalpojumu 24 dažādās kategorijās. Minētais marķējums ir atrodams, piemēram, uz bērnu apģērba, tīrīšanas produktiem, elektroniskiem ekrāniem, krāsām, šampūniem, koka grīdām, kopēšanas papīra, tūristu mītnēs u.c. Lai produktiem un pakalpojumiem varētu pievienot Ekopuķītes logo, tiem ir jāatbilst virknei ar vidi un veselību saistītu kritēriju.

Kāpēc ES ekomarķējums ir labai svarīgs

- Marķējums palīdz veicināt **pāreju uz aprites ekonomiku**, kurā atkritumu apjoms ir samazināts līdz minimumam un notiek nepārtraukta resursu atkārtota izmantošana un pārstrāde.
- Lai ražotāji varētu lietot marķējumu, viņiem ir jāražo **izturīgākas preces**, kas vienlaikus ir arī vienkāršāk remontējamas vai pārstrādājamas. Ražošanas procesa pamatā ir jābūt mazākam resursu apjomam, kā arī mazākam saražoto atkritumu un CO₂ apjomam nekā tradicionālās ražošanas gadījumā.
- Tas **samazina vides un cilvēku pakļaušanu toksisku ķīmikāliju** iedarbībai. Ja vien tas ir tehniski iespējams, ražotāju pienākums ir bīstamas vielas aizstāt ar drošākām alternatīvām.
- ES ekomarķējums **mudina ražotājus** censties vairāk. Marķējumu drīkst norādīt tikai uz tādiem produktiem, kuru veiktspēja ir augstāka par tiesību aktos norādīto.
- **ES ekomarķējums ir svarīgs etalons** tiem uzņēmumiem, kas vēlas uzlabot savu produkciju, pat ja tie nepiesakās šim marķējumam. Tam kā rīkam, kas var uzlabot tirgu, ir būtiska loma ES produktu politikā. Tiesību aktos ekodizaina jomā ir noteiktas obligātās minimālās ilgtspējas prasības, savukārt ES ekomarķējums izceļ labākos produktus attiecīgajā kategorijā.
- **ES ekomarķējuma kritērijus bieži izmanto videi draudzīgu publisko iepirkumu ietvaros sniegtos piedāvājumos.** Šāda veida iepirkuma mērķis ir mazināt tādu preču, pakalpojumu un būvdarbu iegādes izraisītu negatīvu ietekmi uz vidi, kuru apmaksai tiek izmantota nodokļu

maksātāju nauda. Uzņēmumiem ir iespēja padarīt savu iepirkumu videi draudzīgāku, atsaucoties uz ES ekomarķējumu.

Kāpēc tas ir svarīgs patērētājiem

Patērētāji **aizvien vairāk rūpējas par vidi** un meklē veidus, kā mazināt savu negatīvo ietekmi uz to. Saskaņā ar 2017. gadā veiktu [ES aptauju](#) 87 % respondentu uzskata, ka viņiem var būt būtiska loma vides aizsargāšanā. 2020. gadā 23 % patērētāju norādīja, ka viņi ir pievērsuši uzmanību gandrīz visu savu pirkumu izraisītajai ietekmei uz vidi, savukārt 58 % atklāja, ka ir šādi rīkojušies vismaz vienreiz ([Key Consumer Data 2020](#)).

ES ekomarķējums palīdz patērētājiem bez grūtībām identificēt tos produktus un pakalpojumus, kas ir atrodami 10–20 % videi visdraudzīgāko produktu un pakalpojumu lokā.

8 no 10 pircējiem, kas zina par ES ekomarķējumu, jau uzticas tam ([Special Eurobarometer 468](#))/ Daudzās valstīs ES ekomarķējums jau ir visplašāk pazīstamais ekomarķējums. Tomēr situācija ar marķējuma atpazīstamību ES valstīs ir ļoti atšķirīga. 62 % Luksemburgas iedzīvotāju zina par marķējumu, savukārt Čehijas Republikā tas ir pazīstams tikai 16 % iedzīvotāju. Ir nepieciešams īstenot vairāk reklāmas darbību, lai uzlabotu informētību par marķējumu.

ES ekomarķējums pret nesertificētiem vides marķējumiem un vidiskuma norādēm

Tā kā ir palielinājies pieprasījums pēc ilgtspējīgākiem produktiem, attiecīgi ir pieaudzis to iniciatīvu skaits, kuru mērķis ir marķēt šos produktus. Situācija ir attīstījusies tiktāl, ka Eiropā izmanto jau vairāk nekā 230 ekomarķējumu ([Ekomarķējumu rādītājs](#)), un uz trim no četriem produktiem ir iekļautas vidiskuma norādes ES ([Tiesiskuma ģenerāldirektorāra patērētāju tirgus pētījums par nepārtikas produktu vidiskuma norādēm](#)). Rezultātā patērētājiem bieži vien ir grūti izvēlēties starp vairākiem “zaļiem” variantiem.

Atšķirībā no nesertificētiem videi draudzīgajiem marķējumiem ES ekomarķējumā vienmēr ir ņemti vērā šādi aspekti:

- **marķējums ir uzticams.** Ražotāji drīkst izmantot marķējumu tikai pēc tam, kad valsts institūcija ir pārbaudījusi, ka attiecīgais produkts vai pakalpojums patiešām ir videi draudzīgs. Šim nolūkam attiecīgās institūcijas pārlicinās, ka produkts atbilst prasībām, kas tiek regulāri aktualizētas, lai pieskaņotos tehniskajam progresam;

- izvērtējot marķējuma piešķiršanu, tiek ņemts vērā **viss produkta dzīves cikls**, lai pēc iespējas samazinātu tā nospiedumu no izstrādes līdz pat izmantošanas, pārstrādes un iznīcināšanas brīdim;
- kritēriju izstrāde ir notikusi **līdzdalīgā un atvērtā procesā**. Eiropas Komisija cieši sadarbojas ar ES Ekomarķējuma komiteju, kurā ir apvienojušās dalībvalstis, nozare, mazumtirgotāji, patērētāju organizācijas un vides NVO.

Lai veicinātu patērētāju uzticēšanos ES ekomarķējumam, Eiropas Vides birojs un Eiropas Patērētāju organizācija BEUC piedalās tādu kritēriju definēšanā, lai nodrošinātu, ka ES Ekopuķīte ir attēlota tikai uz produktiem ar vides izcilības apliecinājumu.

Kas ES iestādēm un dalībvalstīm būtu jādara, lai palielinātu ES ekomarķējuma panākumus

- Jāturpina centieni uzlabot patērētāju informētību un atzinīgi jānovērtē iniciatīvu izrādošie uzņēmumi ar uzlabotas komunikācijas, publiskas atzinības un finanšu stimulu starpniecību, piemēram, izmantojot ar ES ekomarķējumu marķētus produktus un pakalpojumus videi draudzīgos publiskajos iepirkumos.
- Jāpaplašina darbības joma, iekļaujot vairāk patērētājiem aktuālu preču un pakalpojumu un videi draudzīgu publisko un korporatīvo iepirkumu.
- Jāuztur programmas vides izcilība, nodrošinot tālejošus kritērijus visās ar vidi un veselību saistītajās jomās.
- Jāizmanto ES ekomarķējums kā vislabāko produktu etalons, lai izbeigtu zaļmaldināšanu un, izstrādājot tālejošu likumdošanu, pakāpeniski veicinātu ilgtspējīgu produktu kļūšanu par normu.
- Jāpiešķir pietiekams cilvēkresursu un finanšu resursu daudzums, lai stiprinātu programmu.

Visās šī projekta kontekstā izstrādātajās publikācijas paustie EVB un BEUC uzskati, tostarp šī faktu lapa, ir tikai un vienīgi līgumuzņēmēju atbildība un atspoguļo minēto organizāciju uzskatus, balstoties uz neatkarīgām zināšanām. Šie uzskati nekādā gadījumā nav uzskatāmi par Eiropas Komisijas viedokli.

BEUC-X-2022-082-2017. gada maijs (aktualizēts 2022. gada augustā)